

Fredrikke

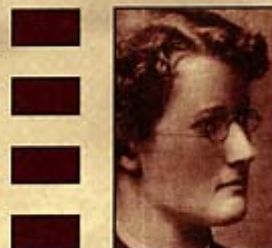
Organ for FoU-publikasjoner - Høgskolen i Nesna

Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning

Oddbjørn Knutsen

Pris kr. 45,-
ISBN 82-7569-100-1
ISSN 1501-6889

2004, nr. 1

HØGSKOLEN I NESNA

Om Fredrikke Tønder Olsen (1856-1931)

Fredrikke Tønder Olsen ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravørlærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre meritter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelses Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

INNHALDSOVERSIKT

1. INNLEDNING	3
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING.	3
1.2 PROBLEMSTILLING	4
1.3 OPPBYGGING AV ARTIKKELEN.....	5
2. DEN HUMANISTISKE RETNINGEN	6
2.1 GRUNNLEGGENDE TREKK VED DEN HUMANISTISKE RETNINGEN, MED EGEN REFLEKSJON OG KRITIKK	6
2.2. FRA HUMANISTISK RETNING OG MOT EN KLIENTSENTRERT RÅDGIVNINGSMODELL.....	8
2.3 GRUNNLEGGENDE BEGREPER OG FORUTSETNINGER	9
2.4 BEGRENSNINGER I TEORIEN. BEHOV FOR SUPPLEMENT – EKLEKTISKE KONSEKVENSER ..	12
3. CAR KHUFF'S PROBLEMLØSENDE RÅDGIVNINGSMODELL	14
3.1 GENERELT OM CAR KHUFF OG PROBLEMLØSNINGSMODELLEN.....	14
3.2 DE TRE FØRSTE FASER I CAR KHUFF'S PROBLEMLØSENDE RÅDGIVNINGSMODELL.....	14
3.3. DEN FJERDE FASEN I CAR KHUFFS'S PROBLEMLØSENDE RÅDGIVNINGSMODELL.....	16
3.3.1. Mål for tiltak og handlinger.....	17
3.3.2 Vurdering av strategier for å nå målene.....	18
3.3.3 Tiltak og handlinger.....	19
3.3.4 Avslutning av rådgivningen – en utfordring både for rådgiver og råde søker.....	20
4. AVSLUTNING	22
4.1 OPPSUMMERENDE KONKLUSJON.....	22
4.2 SLUTTORD.....	24
LITTERATURLISTE	25

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.

Jeg har tidligere arbeidet 3 år som lærer i grunnskolen og 7 år i PP-tjenesten. I den første tiden som lærer var jeg opptatt av å finne min egen ”arbeidsmodell”. I grunnutdanningen (allmennlærerutdanning) fikk jeg anledning til å fordype meg i ulike pedagogiske retninger, med særlig vekt på ”involvering”. Involveringspedagogikk eller realitetsterapi, som denne pedagogikken også benevnes, ble utformet av den amerikanske psykologen William Glasser (Pedagogisk-psykologisk ordbok, 1984). Den har sitt utspring i Maslows motivasjonsteori som igjen er knyttet opp mot humanistisk psykologi (Halse 1996). I denne pedagogikken eller terapiformen, legges det vekt på at det enkelte mennesket skal bli klar over sin virkelige adferd og bli i stand til å se realistisk på seg selv. I en videre forstand omfatter dette også hvordan den enkelte skal kunne tilfredsstille sine egne behov uten at dette går på bekostning av andre. Personlig ansvar hos den enkelte for sine egne handlinger står her sentralt.

Denne tilnæringsmåten hadde stor betydning for meg som lærer. Jeg la stor vekt på samtale og kontakt med hver enkelt elev, men også i forhold til foreldrene. Siden jeg arbeidet på en liten fådelt skole, med relativt få elever, var det mulig å få god kontakt med hver enkelt.

Senere da jeg arbeidet i PP-tjenesten, ble jeg klar over hvor vanskelig det var å bare forholde seg til kun en hovedretning. De ulike metodene som var relevant å benytte i forbindelse med ulike behov og funksjonsvansker (lærevansker, adferdsvansker, m.v.), var ikke knyttet til kun en retning men hadde sitt utspring i flere hovedretninger. Jeg oppfattet etter hvert meg selv som en spesialpedagogisk pragmatiker, som i det ene øyeblikket hentet ut noe fra humanistisk retning og i det andre øyeblikket noe fra behaviorismen.

Hovedfagsoppgaven min i spesialpedagogikk bygget på Bowlby`s tilknytningsteori, som er påvirket av nyere psykoanalytisk teori (”neo-Freudianisme”), kognitiv teori og evolusjonsteori. Det er ikke til å unngå at jeg ble påvirket av denne teorien, og er det fortsatt. Interaksjonen mellom barnet og en sentral omsorgsgiver, og utviklingen av tilknytning mellom dem (transaksjonsprosess), står sentralt hos Bowlby, og er også i samsvar med resultatene av nyere spedbarnsforskning (Evenshaug og Hallen, 1993).

Fordi jeg har vært relativt pragmatisk, men at jeg samtidig har et humanistisk grunnsyn har jeg bestemt meg for å forsøke å drøfte og reflektere meg gjennom noe som jeg velger å kalle for ” humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning”, og som da blir temaet for artikkelen. Her konfronteres og tilpasses mitt eget humanistiske grunnsyn i forhold til andre retninger, noe som jeg tror kan ha stor betydning for å kunne møte ulike behov hos de rådsøkerne som jeg vil møte i framtida.

Skal rådgivning ha noe for seg, mener jeg at rådsøker skal kunne oppleve å ”komme videre” i forhold til det ståstedet han/hun hadde før møtet med rådgiver. Å kunne sette i gang en positiv prosess hos rådsøker vil derfor være ei overordnet målsetting for all spesialpedagogisk rådgivning. Dette innebærer at det ikke bør være tilfeldig hvilken eller hvilke metoder rådgiver benytter i rådgivningen. Metodene må være valgt ut i fra denne overordnede målsettingen.

1.2 Problemstilling

For å kunne holde ”den røde tråden” og for å gi retning på innholdet i artikkelen, velger jeg å ta utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvordan kan en humanistisk eklektisk tilnærming danne grunnlag for tiltak i spesialpedagogisk rådgivning, og samtidig sikre en positiv utvikling hos rådsøker?

Denne problemstillingen gjør det nødvendig å belyse den humanistiske retningen og hvilke hovedprinsipper denne representerer. Det blir også viktig å rette fokus mot en problemløsende rådgivningsmodell der handling og tiltak har en fremtredende plass. I tillegg blir det viktig å se nærmere på hva rådgiveren kan gjøre i forhold til sin tilnærming og sin samhandling med rådsøkeren ut i fra et humanistisk ståsted, og der den overordnede målsettingen er ei positiv utvikling. Det ”eklektiske prinsipp” vil også implisere mulige dilemmaer i forholdet mellom det å ha sitt teoretiske grunnlag innenfor ei bestemt retning og samtidig se nødvendigheten av å også trekke inn andre retninger. Dette fordi den ”rene” humanistiske tradisjonen kan etter min mening, ikke stå alene i forbindelse med spesialpedagogisk rådgivning. Jeg mener at dette kan begrunnes ut i fra at alle teorier har sin begrensning. De ulike teoriene kan belyse ei bestemt problemstilling på forskjellige måter. Å bare skulle innta en bestemt vinkel til ei sak, fratar oss mulighetene for å se den samme saken fra andre vinkler. Kanskje løsningen på

problemet befinner seg ”på den andre siden”? Dette mener jeg er ett hovedargument for å innta ei eklektisk holdning i forbindelse med spesialpedagogisk rådgivning.

1.3 Oppbygging av artikkelen

Hoveddelen vil bestå en ei rekke mindre kapitler som vil ha en innbyrdes sammenheng i en slags progredierende rekkefølge. Jeg vil først belyse den humanistiske retningen og hvilken betydning den har i spesialpedagogisk rådgivningsarbeid. Rådgivning, slik jeg kommer til å bruke dette begrepet i artikkelen, vil være klientsentrert og i samsvar med den rådgivningsformen som kalles ”direkte rådgivning” (Lassen 2000).

Den som i første rekke har utviklet den klientsentrerte tilnærmingen innenfor terapi og rådgivning, ut i fra et humanistisk grunnlag, er Carl Rogers (Johannessen, Kokkersvold og Vedeler, 1997). Jeg vil derfor belyse utviklingen fra den humanistiske retningen og mot en rådgivningsmodell ut i fra hans ideer.

Som rådgivningsmodell har jeg valgt Robert Carkhuff’s problemløsende rådgivningsmodell. Sentralt her blir hvordan rådgiver og rådsøker i sin samhandling og gjennom den rådgivningsprosessen som er igangsatt, sammen finner ut hvordan rådsøker skal kunne bestyrkes i forhold til tiltak og handlinger samt sikre en positiv utvikling og å kunne arbeide konstruktivt mot sine mål. Dette tilsier at hovedfokus rettes mot fase 4, handlinger og tiltak i Carkhuff’s problemløsende rådgivningsmodell, og representerer de avgrensninger som jeg gjør i artikkelen. Den eklektiske tilnærmingen som særpreger denne rådgivningsmodellen vil være et gjennomgående trekk i artikkelen.

Siden denne oppgaven har en sterk vektlegging av drøfting og refleksjon, vil beskrivelse av retninger og rådgivningsmodellen bli noe nedtonet i innholdet.

Definisjoner vil bli fortløpende knyttet til de ulike kapitlene

2. DEN HUMANISTISKE RETNINGEN

2.1 Grunnleggende trekk ved den humanistiske retningen, med egen refleksjon og kritikk

Den humanistiske retningen oppsto som en slags motreaksjon gjennom 1940-1950-tallet på den økende utilfredsheten med adferdspsykologien og psykoanalysen (Halse, 1996). Dette initierte behovet for en alternativ fagpsykologi blant en rekke ledende psykologer i USA på begynnelsen av 1950-tallet. Denne nye retningen tok et oppgjør med en rekke påstander og synspunkter som var knyttet til de daværende dominerende retningene. Hovedtrekkene i denne nye retningen – den humanistiske retningen – beskriver et annet menneskesyn enn det som preger de andre hovedretningene. Jeg vil her kortfattet presentere de grunnleggende trekkene i den humanistiske retningen fordi disse vil være speilet i mine egne refleksjoner og i den rådgivningsmodellen som jeg vil komme inn på senere i artikkelen.

Innenfor den humanistiske retningen mener en, i motsetning til den psykoanalytiske tradisjonen, at det er ingen ting som er forutbestemt.

Etter mitt syn viser imidlertid nyere spedbarnsforskning at manglende tilknytning mellom barn og en nær omsorgsgiver i en gitt periode (9 mnd - ca 3-4 års alder) kan føre til en negativ utvikling hos barnet senere i livet (Bowlby 1988). Det er her snakk om forskningsresultater som dokumenterer muligheter for prediksjon, selv om det ikke her er snakk om ”forutbestemmelse”.

At ingen ting er forutbestemt mener jeg er et klart brudd med determinismen, og som er et sentralt moment innen den psykoanalytiske tradisjonen. Hvert enkelt menneske har dermed frihet til å kunne utvikle sin egen personlighet. Dette innebærer imidlertid også at en er ansvarlig for sine valg og sine egne handlinger.

Det finnes heller ingen absolutt gitt sannhet. Virkeligheten erfares derfor av mennesket selv. For enkelte vil dette kunne være vanskelig å forstå og eventuelt godta siden en slik oppfatning vil kunne være i strid med egen religiøs oppfatning eller en eventuell ”skjebnetro”.

Mennesket er heller ikke verken ”godt” eller ”ondt”, men er nøytralt i den forstand at det selv skaper sine egne verdier.

Jeg synes en slik påstand også kan svekke den humanistiske retningen, fordi jeg stiller spørsmål ved om en virkelig kan bruke slike betegnelser om et nyfødt barn? Etter mitt syn er

det nyfødte barnet ”uskyldig” i den forstand at det enda ikke har utviklet noen bevisst tanke i forhold til sitt adferdsrepertoar, som jeg mener barnet er født med for å sikre nærhet, mat og beskyttelse hos en nær omsorgsgiver (mor) (Ibid).

Innenfor den humanistiske retningen oppfattes hvert enkelt menneske som et helt og udelelig individ, og det finnes derfor ingen gitt eller felles menneskelig natur. Derfor blir ulikhetene mellom mennesker mer interessant enn likhetene. I den humanistiske retningen vil det naturvitenskapelige idealet ikke vil være så relevant som i adferdspsykologien og i psykoanalysen. Psykologien vil være mer definert ut i fra filosofiske betraktninger. Dette vil kunne stå i en motsetning til evolusjonsteori og naturvitenskap fordi vi etter mitt syn, ikke kommer utenom det at mennesket er et biologisk vesen med omtrent det samme hormonsystem som de fleste høyerestående dyrearter, og således også påvirkes av de samme fysiologiske fenomenene som for eksempel fryktreaksjoner, aggressivitet, m.v.

Det vil også kunne oppstå et motsetningsforhold mellom den humanistiske retningen og særlig adferdspsykologien i forhold til hvilke metodekrav som stilles, fordi jeg mener at den ”tekniske” profilen har for stor plass innen den adferdspsykologiske tradisjonen og de metodene som er knyttet til denne retningen. Individet betraktes her etter mitt syn, mer som et kasus eller objekt der rådgiver har en nærmest ”teknisk” tilnærming, istedenfor som et tenkende og følede menneske som en må møte med empati og involvering.

Jeg tror den sterke vektleggingen av et nært forhold mellom teori og praksis, er en styrke ved den humanistiske retningen. Dette mener jeg får særlig nytteverdi i forhold til rådgivning, fordi rådgiveren med sin teoretiske bakgrunn og sitt faglige ståsted, møter rådsøkeren og involverer seg med ham/henne i et likeverdige og empatisk samspill. Rådsøkeren skal kunne identifisere og kartlegge, reflektere og løse sine problemer gjennom det kommunikative samspillet med rådgiveren.

Å skulle fremme argumenter for og samtidig kritikk av den humanistiske retningen, skaper visse etiske dilemmaer hos meg selv. Det første spørsmålet jeg i denne sammenhengen blir nødt til å stille meg selv er om jeg egentlig står på et humanistisk grunnlag eller om mitt teoretiske ståsted er basert på flere ulike teoretiske retninger, der ingen av disse er mer fremtredende enn de andre.

Det er imidlertid visse grunnleggende trekk ved den humanistiske retningen som har stor betydning for meg og mitt menneskesyn, og da særlig i forhold til mine synspunkter angående klientsentrert rådgivning. Jeg tror at å trekke rådsøkeren med i en likeverdig analyse av sin egen situasjon, og der samtalen er en basal tilnæringsmåte, gir rådsøkeren både eiendomsforhold til sine egne problemer og motivasjon for problemløsning. Dette er sentrale momenter i hvordan en ut i fra en humanistisk rådgivningstradisjon skal gå fram (Lassen 2000).

Jeg mener at det eklektiske perspektivet også kommer fram innen den humanistiske rådgivningen fordi selve problemforståelsen i denne tradisjonen bla. fokuserer på udekkede basale behov, og at disse kan styre rådsøkerens bruk av krefter. Humanismens fokusering på de udekkede basale behovene er etter mitt syn svært likt psykoanalysens vektlegging av driftenes betydning og behovet for driftsreduksjon. Tiltaksdelene innenfor humanismen, der for eksempel forsterkning av ønsket adferd og utvikling av ny adferd, samsvarer med sentrale prinsipper innenfor adferdspsykologien. Disse forholdene vil jeg imidlertid senere komme tilbake til i forbindelse med mine refleksjoner i tilknytning til drøftingen av en rådgivningsmodell.

2.2. Fra humanistisk retning og mot en klientsentrert rådgivningsmodell

Den humanistiske rådgivningen representerte et brudd med adferdspsykologiens tekniske profil og med psykoanalysens sterke vektlegging av tidligere erfaringers betydning for mennesket (Johannessen, Kokkersvold og Vedeler, 1997). Allikevel kan en, som jeg har belyst tidligere, se konturer av både den psykoanalytiske og den adferdspsykologiske retningen i den humanistiske retningen. Dette er kanskje ikke så rart, fordi både adferdspsykologien og psykoanalysen hadde hatt stor påvirkning innenfor utviklingspsykologien flere tiår før den humanistiske retningen ble utviklet i 1950-årene. Det er derfor nærliggende å stille spørsmål ved om den humanistiske retningen i sin natur egentlig er eklektisk.

Psykologen Carl Rogers regnes som en av frontfigurene innenfor utviklingen av humanistisk basert rådgivning. Han var i utgangspunktet knyttet til den psykoanalytiske tradisjonen (Ibid). De rådgivningserfaringene han etter hvert fikk med denne tradisjonen, gjorde det nødvendig å

utvikle en ny teori for klientsentrert terapi. Sentralt i den nye teorien er oppfatningen av mennesket som egentlig godt og der hvert enkelt individ har en innebygd og medfødt evne til å realisere sine egne muligheter og være kreative og produktive. Dette innebærer også evne til å kunne mestre problemer og løse sine konflikter. Manglende kunnskap om seg selv kan imidlertid hindre dette. Dersom negativ adferd og asosiale emosjoner oppstår, skyldes dette at individet ikke har fått dekket sine basale behov for tilhørighet og kjærlighet. Det er her jeg mener en kan se konturene av den psykoanalytiske tradisjonen. Manglende driftsreduksjon fører til en indre psykologisk spenning som driver individet til handlinger der målet er å redusere denne spenningen og oppnå driftstilfredsstillelse.

Aggressiv adferd kan betraktes som forsvarsadferd. Dersom denne forsvarsadferden reduseres eller forsvinner hos individet, vil samhandlingen med andre bli bedre.

I følge Rogers har mennesket evne til å lære av sine erfaringer, og regulerer sin adferd ut i fra de erfaringene det gjør. Det er nærliggende her å tenke på adferdspsykologien som nettopp baserer læring på erfaringer og miljøets respons på individets handlinger.

Rogers mener at det enkelte individ har ressurser til å selv kunne regulere sin egen adferd. Imidlertid kan forsvarsadferd hindre bruk av egne ressurser. Rådgiveren blir da en viktig ”forløser” som hjelper rådsøkeren til å kunne mobilisere egne krefter for en positiv utvikling. Dette er den grunnleggende plattformen for humanistiske rådgivningsmodeller.

2.3 Grunnleggende begreper og forutsetninger

Rogers mente at rådgiverens evne til god kommunikasjon med og innlevelse i forhold til rådsøkeren, er forutsetningene for å kunne lykkes. For å få til dette må rådgiveren være åpen (”transparent”) og ikke dømmende. Først da vil rådsøkeren kunne føle tilstrekkelig trygghet til å kunne slippe løs egne tanker og følelser. Viktige rådgivningsteknikker som aktiv lytting til det rådsøkeren har å si og samtidig akseptere de synspunkter og følelser som kommer til uttrykk, står sentralt.. Dette skaper tillit mellom rådsøker og rådgiver, og rådgiver kan da hjelpe rådsøkeren til å se og vurdere seg selv, samt reflektere over konsekvensene av sin egen adferd. I tillegg vil speilingsteknikker som det å reflektere meninger og emosjoner hos rådsøker, for deretter å sende disse tilbake til rådsøkeren være viktig. Speiling kan ha følgende effekt:

- a) At rådgiveren reflekterer rådsøkerens emosjoner og tanker angående sine problemer

- b) At rådgiveren reflekterer sin forståelse av rådsøkerens vansker
- c) At rådsøkeren kan bekrefte eller korrigere rådgiverens forståelse
- d) At rådsøkeren får hjelp til å avklare problemene

Bruk av spørsmål er en annen teknikk i rådgivningsarbeid. Imidlertid vil for mange spørsmål kunne hindre en god og effektiv kommunikasjon. Jeg tror det noen ganger vil kunne være viktig å stille spørsmål for å holde prosessen i gang, men rådgiveren bør være svært bevisst hvilke spørsmål som stilles for å unngå en opplevelse hos rådsøkeren av konfrontasjon på et for tidlig tidspunkt i prosessen.

Det vil nå være satt i gang en rådgivningsforløp som inneholder følgende tre trinn:

- a) Å granske seg selv. Hvem er jeg?
- b) Hvor befinner jeg meg nå? Hvor ønsker jeg å være?
- c) Plan for sitt videre liv. Å handle for å nå de mål som settes opp. Å vurdere den videre utviklingen.

Her ser vi allerede konturene av en rådgivningsmodell, der de ulike trinnene er knyttet til viktige og basale holdninger hos rådgiver. I følge Rogers er det tre grunnleggende holdninger som må ivaretas dersom et rådgivningsforhold skal kunne lykkes (Ibid).

For det første må rådgiveren være seg selv (genuin) og opptre som en integrert og hel person. Dette, som også kalles kongruens, innebærer at rådgiveren ikke prøver å spille en rolle som en annen enn den han eller hun i virkeligheten er. Jeg mener ikke at rådgiveren skal "være seg selv" på den måten at også ens "verste" sider kommer tydelig fram, men at rådgiveren bruker den delen av seg selv som er relevant i rådgivningssituasjonen. Jeg tror alle rådsøkere forventer at den som utgir seg for å være pedagogisk-psykologiske rådgiver kan opptre på en profesjonell måte selv om vedkommende også viser seg å være et alminnelig menneske.

For det andre er det viktig å vise empati og være sensitiv overfor rådsøker. Den humanistiske tilnæringsmåten forutsetter at rådgiveren skal kunne sette seg inn i rådsøkerens situasjon. Åpenhet, vennlighet og synliggjøring av omsorg og interesse, samt etablering av en trygg samhandling vil danne basis for utvikling av tillit mellom rådsøker og rådgiver. Det er på dette grunnlaget at en positiv rådgivningsprosess skal kunne settes i gang.

Imidlertid tror jeg ikke det er mulig å skape verken empatisk kommunikasjon eller synliggjøre ekte kongruens uten at rådgiver aksepterer rådsøkeren som et medmenneske uten å være fordømmende overfor de svakheter og uakseptable handlingene rådsøker har utvist. En slik ubetinget positiv aktelse utgjør den tredje grunnleggende holdningen i rådgivningsarbeidet. Men vil det være mulig å unngå å vise motvilje mot en person som for eksempel har utført handlinger som jeg som rådgiver overhodet ikke kan akseptere og som skaper svært negative følelser i meg selv? Dette tror jeg er et alvorlig etisk dilemma som det er viktig å tenke grundig over. Kan jeg være rådgiver dersom det er fare for at slike følelser kan oppstå i møtet med enkelte rådsøkere? Jeg tror det er to måter å møte denne utfordringen på.

For det første så kan en forsøke å se mennesket bak handlingene. Ved å tenke at ”jeg liker deg (som menneske) men liker ikke dine handlinger”, vil en kunne opptre som rådgiver. En rådsøker som tar kontakt for å få hjelp hos en rådgiver, gjør trolig dette for å kunne komme ut av en vanskelig livssituasjon som bla. kan omfatte negativ adferd fra rådsøkers side. Rådsøker vil derfor trolig ha de samme negative holdningene til sin egen negativ adferd som jeg som rådgiver kan ha. I tillegg vil rådsøker også ofte ha et svært negativt selvilde. Faren med dette tror jeg kan være at når noen ser på seg selv som et dårlig menneske, vil terskelen for å gjennomføre negative handlinger ofte være lav. Dette fordi denne personen ikke har noe å tape på negativ adferd, og kan komme til å tenke at ”er jeg en skurk kan jeg bare fortsette med å oppføre meg som en skurk”. En slik refleksjon er til stor hjelp for meg som rådgiver. Den hjelper meg til å oppleve medlidenhet overfor rådsøker. Det blir lettere å møte mennesket bak alle de negative handlingene. Dette skaper grunnlag for empati og sensitivitet overfor rådsøker, selv om det i utgangspunktet kunne se vanskelig ut. Imidlertid tror jeg at jeg vil være påvirket av rådsøkers oppriktige ønske om å få hjelp.

For det andre vil nok de fleste allikevel kunne få problemer med en ubetinget positiv akseptering dersom rådsøker inntar en arrogant og provoserende holdning i det første møtet. Det kan godt hende at rådgiver da ville ha møtt rådsøkeren med en konfrontasjon og utfordret rådsøkeren til å gi uttrykk for hva han eller hun egentlig ønsker å oppnå med kontakten med rådgiveren. Dersom rådgiver ikke så noen muligheter for å kunne inngå i noe rådgivningsforhold sammen med vedkommende, vil dette bli avklart på et så pass tidlig tidspunkt at et anstrengt rådgivningsforhold som ikke vil kunne lykkes, kan unngås.

Det er etter mitt syn viktig at en kan reservere seg mot å inngå et rådgivningsforhold med en rådsøker som har gjennomført handlinger som en som rådgiver har store problemer med å takle på en profesjonell måte. Dersom en som rådgiver skal kunne inngå i et positivt rådgivningsforhold, forutsetter den humanistiske tradisjonen en ubetinget positiv aktelse overfor rådsøker. Hvis jeg som rådgiver vet at i akkurat denne bestemte saken vil jeg kunne få problemer med å ivareta de grunnleggende holdningene innenfor den humanistiske tradisjonen, bør jeg ikke gå inn i et rådgivningsforhold med den aktuelle rådsøkeren, men heller anbefale han/henne å kontakt andre rådgivere.

Jeg tror det er mulig å kunne utvikle seg på dette området. Jeg opplever selv stadig vekk at jeg i dag opptrer mye mer aksepterende overfor rådsøkere enn jeg for eksempel gjorde for ti år siden. Erfaringer, nye kunnskaper og egenrefleksjon har trolig stor betydning i denne sammenhengen. Kanskje vil den samme rådgiveren derfor kunne møte den rådsøkeren som han eller hun avviser i dag, med en ubetinget positiv aktelse om noen år?

2.4 Begrensninger i teorien. Behov for supplement – eklektiske konsekvenser

Som jeg har nevnt tidligere, og som jeg også har lagt inn som kommentarer underveis, mener jeg at den humanistiske rådgivningstradisjonen ikke kan stå helt på egne bein. Den bør suppleres på visse områder.

For det første så tror jeg at selv om mennesket egentlig er godt, så kan det utvikles til det motsatte dersom visse forutsetninger er til stede. Historien har lært oss dette uten at jeg vil trekke fram bestemte eksempler. En slik erkjennelse forutsetter etter mitt syn en tilnærming der mennesket også stilles til ansvar for sine egne handlinger. At mennesket kan velge og er ansvarlig for sine valg, er en sentral ide i realitetsterapien som har sin basis i den kognitive tradisjonen.

De sosiale og emosjonelle relasjoner mellom foreldre og barn ser ut til å ha stor betydning for barnets videre utvikling (Bowlby 1988). Bowlby's oppdagelser på dette området, samt undersøkelser som Langmeier og Matějček har gjort angående depriverte barn, synes å fastslå at forholdet mellom barns basale psykologiske behov og mulighetene og betingelsene for å kunne tilfredsstille disse behovene, vil være avgjørende for barns utvikling på alle områder

(Langmeier & Matêjcék 1975). Dette gir muligheter for prediksjon, noe som etter mitt syn står i en motsetning til den humanistiske tradisjonen. Psykoanalysen har gitt et verdifullt bidrag i denne sammenhengen. Dermed mener jeg det også er viktig å kunne kartlegge hva råde søkeren har opplevd for å kunne forstå situasjonen ut fra råde søkerens ståsted, å avdekke årsakene til råde søkerens følelser og skape grunnlag for en empatisk kommunikasjon.

I forbindelse med tiltak og handlinger for å kunne løse de problemene som råde søkeren ønsker hjelp i forhold til, vil det være aktuelt å støtte og forsterke råde søkerens forslag og forsøk på handlinger som skal kunne løse problemene. Forsterkning av positive handlinger eller adferd har sitt grunnlag i den adferdspsykologiske tradisjonen.

Det er disse erkjennelsene som leder meg mot en rådgivningsmodell, som både har et humanistisk grunnlag og en eklektisk profil, nemlig Carhuff's problemløsende rådgivningsmodell.

3. CARKHUFF'S PROBLEMLØSENDE RÅDGIVNINGSMODELL

3.1 Generelt om Carkhuff og problemløsningsmodellen

Robert R. Carkhuff er utdannet psykolog og arbeidet tidligere sammen med Carl Rogers (Lassen 2000). Carkhuff fant etter hver ut at forutsetningene for en vellykket rådgivning ligger i god kontakt og kommunikasjon med rådsøkerne. Med utgangspunkt i den humanistiske tradisjonen utviklet han sin problemløsningsmodell.

En grunntanke i hans rådgivningsmodell er at menneskelige avvik og vansker skyldes feillært eller ulært adferd. Derfor må rådgiveren ha et helhetlig syn på mennesket, noe som betinger fokus mot både emosjoner, adferd og kognisjon. Her mener jeg hans eklektiske tilnærming kommer klart til syne. Indre adferd og følelser står sentralt i den psykoanalytiske tradisjonen. Men også i den humanistiske tradisjonen legges det vekt på adferd og emosjoner. Adferd kan knyttes direkte til den adferdspsykologiske tradisjonen. I tillegg har den aktuelle tidsepoken med de samfunnsmessige forholdene, stor betydning for menneskene. Jeg vil i det følgende gå relativt kort inn på de tre første fasene i denne problemløsningsmodellen, mens hovedvekten vil ligge på handlings- og tiltaksfasen.

3.2 De tre første faser i Carkhuff's problemløsende rådgivningsmodell

Carkhuff's problemløsende rådgivningsmodell bygger på at rådgivning er en prosess som kan inndeles i fire faser som går over i hverandre.

I den første fasen dannes grunnlaget for rådgivningsprosessen. Rådgiver og rådsøker møtes for første gang og den første kontakten mellom dem etableres. Rådgiveren gir rådsøkeren et innblikk i problemløsningsprosessen og har tilrettelagt for et positivt og trygt samhandlingsmiljø. Viktige faktorer her er både de fysiske rammene rundt møtet for eksempel hvordan bord, stoler o.a. ting i rommet er plassert, hvordan rådgiveren og rådsøkeren sitter i forhold til hverandre, samt at rådgiveren viser rådsøkeren full oppmerksomhet og er interessert. Sentralt her er å gi uttrykk for en ubetinget positiv aktelse overfor rådsøkeren slik at det etableres et grunnlag for en empatisk kommunikasjon. Det vil etter min mening være svært viktig at rådgiver i denne fasen er kongruent og genuin overfor

rådsøkeren, slik at det kan etableres et tillitsforhold. At rådgiveren påpeker observerte positive egenskaper hos rådsøkeren vil allerede i denne fasen styrke (jfr. ”empowerment”) både selvtilliten hos rådsøker men også gi et godt grunnlag for det videre samarbeidet. Alternativt vil det etter min mening også være viktig på dette stadiet å signalisere overfor rådsøkeren eventuell tvil om jeg er den riktige rådgiveren dersom jeg opplever store etiske dilemmaer i forhold til å bli konfrontert med en provoserende rådsøker som jeg ikke greier å møte med en ubetinget positiv aktelse.

I den andre fasen er det viktig at rådgiver og rådsøker sammen kartlegger rådsøkerens problemer. Her vil både situasjonsavklaring og rådsøkers følelser og synspunkter i denne sammenhengen stå sentralt. Dette stiller store krav til rådgiveren i forhold til hvilken autoritet han eller hun gir rådsøkerens ytringer, og hvilken empatisk evne rådgiveren utviser. Å gi autoritet til rådsøkerens beskrivelser av egne opplevelser vil gi rådsøkeren en følelse av å bli tatt på alvor og som vil kunne gi styrke til å fortsette samarbeidet med rådgiveren (jfr. empowerment). Dette innebærer bla. positiv respons i forhold til innholdet i rådsøkerens ytringer og i forhold til rådsøkerens følelser og meninger i tilknytning til dette. En oppsummering av den nåværende situasjonen utgjør deretter et grunnlag for den videre rådgivningsprosessen.

Den tredje fasen i denne rådgivningsmodellen omfatter en personliggjøring hos rådsøkeren i forhold til å kunne forstå sin egen nåværende situasjon og i forhold til den ønskelige situasjonen. Dette betyr en erkjennelse hos rådsøker av sitt personlige ansvar, hvilken grad han/hun har av kontroll, personlige mangler hos rådsøker og hvilken styrke han eller hun har. For rådgiveren representerer dette store utfordringer fordi jeg mener det er flere forhold som kan vanskeliggjøre eller hemme rådsøkerens bevissthet om seg selv. Dette vil kunne være adferdsvaner som er automatiserte, roller som rådsøker opplever er pålagt vedkommende, eller det miljøet rundt forventer samt frykt for forandringer. I tillegg vil en del vanlige forsvarsmekanismer som ofte opptrer hos mennesker i vanskelige livssituasjoner, kunne hindre en positiv utvikling. Disse forsvarsmekanismene er etter mitt syn, identifisert og tydeliggjort innenfor den psykoanalytiske tradisjonen. Krise og ønske om nødvendige endringer vil sammen med nye situasjoner som gir rådsøkeren muligheter for endring, vil kunne hjelpe rådgiveren til å få i gang en positiv rådgivningsprosess. Å konfrontere og utfordre rådsøkeren vil ofte være relevante strategier. Imidlertid krever dette grundige

vurderinger og forsiktighet fra rådgiverens side, og at det er etablert en god og empatisk kommunikasjon mellom rådgiver og rådsøker.

3.3. Den fjerde fasen i Carkhuff's problemløsende rådgivningsmodell

Overgangen fra kartleggingen av situasjonen og personliggjøringen hos rådsøkeren, og til å drøfte og reflektere mulige tiltak, representerer innledningen på den fjerde fasen i Carhuff's problemløsende rådgivningsmodell (Ibid). Imidlertid mener jeg det er en forutsetning at rådsøker er med og deltar aktivt i prosessen. Denne fasen omfatter utvikling hos rådsøkeren, der den overordnede målsettingen er å få til en bevegelse fra et ståsted til et annet i den hensikt å gi en bedre livskvalitet for rådsøkeren. En bedre livskvalitet vil ikke bare være ensbetydende med materielle og eller fysiske forbedringer, men vil like gjerne kunne ligge på det emosjonelle og psykiske planet, og der rådsøkeren har utviklet nærmest psykologiske strategier for å kunne leve med sine problemer uten at disse kan løses på noe vis. Denne forandringen hos rådsøkeren representerer etter mitt syn innovasjonen i rådgivningen. Fasen kan deles inn i ulike deler som henger sammen og er ofte flettet inn i hverandre. Skal rådsøker og rådgiver kunne lykkes er det en forutsetning at både kartleggingen og personliggjøringen har vært grundig bearbeidet. Jeg mener det kan være nødvendig å gå tilbake til en tidligere fase dersom det oppstår usikkerhet om situasjonen er endelig avklart eller om rådsøkeren har tilstrekkelig erkjennelse og forståelse av problemene. Dette illustrerer at rådgivningsprosessen sjelden er lineær, men følger etter mitt syn oftest sykliske mønstre.

I min tidlige "karriere" som rådgiver hadde jeg store ambisjoner. Dette omfattet bla. ønsket om å være den som hadde løsningene klare og det å skulle være en god rådgiver som kunne vise til resultater. I tillegg medførte et stort arbeidspress med små tidsmarginer, en følelse hos meg selv om å skulle være mest mulig effektiv på kortest mulig tid. Jeg så ikke konsekvensene av dette tydelig nok den gangen, men jeg innser nå i ettertid at dette ikke var den beste måten å gjennomføre rådgivning på. Faren for utvikling av avhengighet hos rådsøkeren var alltid til stede. Utvikling av en slik avhengighet var trolig en av årsakene til at det ofte kunne være vanskelig å avslutte saker selv om den eleven dette gjaldt var kommet inn i ei svært positiv utvikling og der behovet for spesialpedagogisk hjelp ikke lenger var til stede. Det var vanligvis ikke lærerne som vegret seg mot å avslutte saken, men foreldrene til de elevene dette gjaldt. I tillegg er det grunn til å anta at "mine" målsettinger ofte i liten grad var

i tråd med de løsninger som den som egentlig eide problemene – rådsøkeren – anså som de beste i forhold til egne behov.

Jeg vil her gå nærmere inn på de ulike delene i tiltaks- og handlingsfasen, og vil også forsøke å knytte disse opp mot ulike retninger ut i fra en humanistisk eklektisk tilnærming.

3.3.1. Mål for tiltak og handlinger

Etter min mening blir noe av det viktigste her å definere og konkretisere mål for problemløsningstiltakene. Som rådgiver må jeg hjelpe rådsøkeren med å strukturere denne delen av prosessen. Tydeliggjøring og konkretisering av de målsettingene som settes opp, samt igangsette refleksjoner hos rådsøkeren i forhold til disse målene, bør etter min mening stå sentralt. Her vil det være viktig med vurderinger av hva som er realistisk og hva rådsøkeren ser muligheter for at han eller hun vil kunne få til. Etter mitt syn bør ikke rådgiveren på egen hånd sette opp målene, eller overlate dette helt til rådsøkeren. I stedet bør rådgiveren og rådsøkeren sammen gå inn i dette arbeidet men der rådsøkeren stimuleres og oppmuntres (forsterkning jfr. adferdspsykologien) til å være kreativ i forbindelse med målutviklingen. Rådgiverens rolle bør knyttes til rammene rundt denne fasen for eksempel hvordan en skal kunne sikre de helsefrembringende (jfr. ”salutogenese”) prinsippene og bestyrke (jfr. ”empowerment”) rådsøkeren i forhold til handlinger som igangsettes for å nå de målene som er satt opp.

Når målene skal utvikles og defineres må en ta hensyn til at disse er meningsfulle for rådsøkeren. Etter mitt syn vil dialogen mellom rådgiveren og rådsøker ha stor betydning. Både rådsøker og rådgiver vil gjensidig påvirke hverandre dersom interaksjonen er vellykket. De vil da sammen kunne oppnå et konstruktivt samarbeid der rådsøker utvikles mot problemløsning og personlige læringsprosesser mens rådgiver utvikles i forhold til større forståelse for rådsøker og dermed mer adekvat rådgivning, og samtidig utvikles som fagperson i en transaksjonsanalytisk prosess.

Målene må videre være realistiske i forhold til muligheter for størst mulig grad av måloppnåelse og samtidig være så tydelige at rådsøkeren og rådgiveren vet når disse er nådd. Involvering med rådsøkeren i en stadig dialog vil sikre at rådgiveren kan følge med i

prosessen. For meg som rådgiver blir det derfor viktig å være bevisst på at denne saken gjelder akkurat denne bestemte rådsøkeren og han eller hun er helt unik. Derfor vil ikke tidligere problemløsningserfaringer hos rådgiver automatisk kunne overføres til denne aktuelle saken.

3.3.2 Vurdering av strategier for å nå målene

Det vil etter min mening kunne være flere alternative måter å nå målene på. Rådsøkeren må inviteres til å komme med forslag som vil kunne være resultatet av dialogen med rådgiver. Rådsøker kan også oppfordres til å forsøke å hente ideer fra ulike kilder. Dette mener jeg ansvarliggjør og involverer rådsøkeren på en slik måte at han eller hun får et eiendomsforhold til mulige løsninger. Dermed vil en også kunne sikre tilstrekkelig motivasjon for handling hos rådsøkeren. Jeg tror rådsøkeren bør få relativt stor frihet til å kunne være kreativ i denne delen av prosessen. Jeg må imidlertid som rådgiver hjelpe rådsøkeren til å få med alle gode alternativer og å ikke glemme noen. Jeg tror også det er viktig at rådgiver ikke overtar dette arbeidet fordi da overføres ansvaret fra rådsøker til rådgiver, og rådsøkeren mister styringsretten og initiativet i forhold til å kunne løse sine egne problemer. Dette ville i så fall være et brudd med viktige prinsipper i den humanistiske rådgivningstradisjonen. Det kan imidlertid oppstå situasjoner der rådsøker ikke kommer noen vei. Da kan det være aktuelt at rådgiver kommer med mulige løsningsforslag. Men jeg tror det kan være viktig å gi rådsøkeren tilstrekkelig tid og ikke være for utålmodig og presse rådsøkeren til å komme med dårlige forslag. Dette tror jeg vil kunne svekke rådsøkerens tillit til egne ferdigheter og vil i så fall innebære et brudd på mine egne rådgivningsprinsipper og troen på de iboende kreftene i ethvert menneske.

Når rådsøkeren og rådgiver er blitt enige om at de har tilstrekkelig antall alternative muligheter, bør arbeidet med å ta bort de mest urealistiske mulighetene ta til. Etter mitt syn bør det ikke være ressursrammer som styrer dette, men heller andre forhold som for eksempel rådsøkerens egne synspunkter på om dette er ønskelige handlemåter eller ikke. Rådsøkerens egne verdier bør etter mitt syn utgjøre referanser i denne sammenhengen. Jeg mener at her vil de salutogenetiske prinsippene utgjøre et viktig grunnlag fordi den overordnede målsettingen bør være å ta vare på ”sunnhetsaspektene” hos rådsøkeren. Dette ivaretar respekten for og hensynet til rådsøker som et unikt og tenkende menneske som kan løse sine problemer. Å bli

møtt med respekt og positiv aktelse, selv om ens handlinger ikke alltid er bra, gir en følelse hos alle mennesker av å være inkludert og tilhørende i samfunnet.

Jeg skal som rådgiver hjelpe rådsøkeren med å klarlegge sine personlige verdier slik at han eller hun er i stand til å velge handlemåten mot en mulig problemløsning basert på oppsatte mål. At mennesket er ansvarlig for sine handlinger og at det kan velge står sentralt i realitetsterapien, som kommer inn under den kognitive tradisjonen. Dette vil kunne sikre en positiv læringsprosess og en personlig vekst hos rådsøkeren. Vektlegging av læringsprosesser hos rådsøker samsvarer også med sentrale ideer i realitetsterapien.

3.3.3 Tiltak og handlinger

Når prosessen med målformuleringer og utvelging av de mest realistiske målene er gjennomført, gjenstår selve iverksettingen av de tiltak og handlinger som en er blitt enige om. etter mitt syn må det her være samsvar mellom ambisjonsnivå og prestasjonsnivå i den forstand at målene er realistiske og at det er gode muligheter for rådsøker å kunne lykkes. Dette gir rådsøker en følelse av å mestre sin situasjon og de utfordringer rådgivningen har initiert. Mestring vil kunne gi rådsøkeren en følelse av å kunne noe og til å være til nytte for seg selv og andre. Dette handler også om å ”få lov til” å ta ansvar i forhold til nære personer, familien og det sosiale nettverket rådsøkeren består av. Resultatet blir ofte at rådsøkeren opplever større selvtillit og egenverd. Dette gir igjen større motstandskraft mot videre påkjenninger og utfordringer (Sommerschild 1998).

Å sette i gang handling er en sentral bestyrkning (Lassen 2000). Jeg tror handling vil kunne gi rådsøker en opplevelse av å komme i gang med noe konstruktivt i forhold til de kartlagte problemene. Virksomhet mener jeg vil kunne bryte de emosjonelle ”bremsene” som ofte passiviserer mennesker som opplever problemene så overveldende at de ikke vet hvordan de skal kunne løse dem. Tålmodighet overfor rådsøkeren blir sentral for rådgiveren som derfor må forholde seg til hvilken framdrift rådsøkeren har behov for å følge. Dermed vil det ikke være den store effektiviteten over kort tid som blir det viktigste, men hvor kraftfullt og varig prosessen blir (Ibid). Dette er også et viktig korrektiv overfor meg selv som rådgiver og hvordan jeg har utviklet meg fra den ”effektive” rådgiveren som hadde alle svarene til en rådgiver som jeg håper vil kunne forholde seg til de prinsippene som jeg har berørt her.

Bevisstgjøring av rådsøkeren gjennom en form for ”kognitive tankesteg” kan være til hjelp for mange rådsøkere (Lassen 2000). Slike kognitive tankesteg mener jeg bevisstgjør rådsøkeren i den forstand at han eller hun fortløpende kan vurdere hva en gjør, hvor en står i utviklingen og i forhold til målene og hva som bør gjøres videre. Dette ansvarliggjør rådsøkeren til egen styring både i forhold til læring og til endring av adferd. Positiv anerkjennelse fra rådgiver vil kunne fungere som positiv forsterkning og denne aksepteringen av at rådsøker tar ansvar og mestrer de nye utfordringene virker bestyrkende og katalyserer den positive utviklingen.

Tiltak og handlinger bør evalueres underveis. Jeg tror at et beste vil være om rådsøkeren selv evaluerer sin egen prosess i hvilken grad det er en bevegelse mot målene eller om andre handlemåter bør prøves ut. Rådgiveren bør derfor etter mitt syn være mer i bakgrunnen og heller fungere som en sikring for at evalueringen er relevant. Jeg tror undring sammen med rådsøker vil kunne være nyttig i denne sammenhengen. Dette vil kunne gi evalueringen en likeverdig profil og kan på den måten ta vare på rådsøkerens egenverd og selvtillit.

Jeg tror jeg vil oppleve mange tilfeller der det ikke er mulig å løse alle problemene hos rådsøker. Derfor vil det være viktig å bestyrke rådsøkeren til å kunne mestre de ”stressorene” som alltid vil være til stede. Etter min mening vil felles undring i en likeverdig atmosfære kunne avklare hvilke problemer som det er mulig å løse og hvilke som det ikke finnes noen bestemt løsning på. Det er imidlertid viktig å ikke avslutte prosessen for tidlig gjennom å satse på mestring av stressorer, fordi jeg tror det kan ta tid før rådsøker greier å løse disse. Derfor bør en ikke være for snar til å definere problemer som ikke-løsbare (Ibid).

Som rådgiver bør jeg også være oppmerksom på at tilsynelatende ikke-løsbare problemer kan skyldes for dårlig kartlegging eller for mangelfull personliggjøring hos rådsøker. Da vil det ”sirkulære prinsipp” komme til nytte i den forstand at det vil kunne være nødvendig å gå tilbake til tidligere faser i rådgivningsprosessen, for så å nærmest starte den på nytt.

3.3.4 Avslutning av rådgivningen – en utfordring både for rådgiver og rådsøker

Det er viktig at hver rådgivningstime er godt planlagt på forhånd (Ibid). For rådsøkeren vil det være ugunstig å forlate rådgivningstimen med nye og uløste spørsmål. Derfor tror jeg det kan det være nyttig å avklare det som har vært drøftet og oppklare eventuelle spørsmål samt tydeliggjøre det videre samarbeidet og rådgivningsprosessen. Dersom rådgivningsforholdet

skal fortsette bør rådgiver og rådsøker gjøre avtale om en ny time der det kan være gunstig å bli enige om hva som vil være aktuelt å ta opp da. Gjennom å gi positive tilbakemeldinger angående rådsøkers valg, i ei oppsummering ved slutten av rådgivningstimen, tror jeg rådsøkeren kan bestyrkes og vil kunne få en følelse av å ha styring med sin egen utvikling og øke troen på egen kompetanse. Dette vil kunne drive utviklingsprosessen hos rådsøker videre og han eller hun vil kanskje ha beveget seg i ei positiv retning mot målene før neste møte.

Jeg tror ikke en kan unngå at det oppstår et visst ”bånd” mellom rådgiver og rådsøker i en slik rådgivningstradisjon der involvering og empatisk kommunikasjon står sterkt i rådgivningsprosessen. Imidlertid mener jeg at det er nødvendig å bryte disse båndene for å unngå avhengighet hos rådsøkeren. Det var trolig denne fasen jeg tidligere ikke har vært tilstrekkelig bevisst disse fenomenene, og har gjennom for stor grad av ”velmenighet” gjort rådsøkerne for avhengig av meg som rådgiver. Med velmenighet mener jeg å si at jeg i for liten grad har latt rådsøker få ta initiativ og ansvar for sin egen utvikling, og har tatt for mye ansvar selv.

Når begge parter innser at rådgivningsprosessen har nådd sitt endepunkt, bør begge parter opprette distanse til samarbeidet (Ibid). Ros og understrekning av den framgangen rådsøker har oppnådd gjennom sin innsats, vil kunne ytterligere bestyrke rådsøkeren. Jeg tror det vil kunne være godt for rådsøkeren at ikke alle broer brytes her. Å kutte alle bånd vil kunne gi rådsøkeren en følelse av å plutselig stå alene igjen, noe som ofte virker truende. Å våge å ta ”steget” som Erikson sier, driver er det som skal til og som driver utviklingsprosessen videre (jfr. kriseteori). Imidlertid tror jeg at dette ”vågestykket” blir lettere å utføre dersom en ikke føler seg helt forlatt og opplever å ha støtte hos noen en har tillit til.

Å invitere rådsøkeren til å ta kontakt, enten det gjelder gledelige nyheter eller at noe er blitt mer vanskelig igjen, kan være tilstrekkelig. Men jeg vil allikevel understreke faren for at rådsøker ikke tør å gå videre i livet uten en rådgiver er stor, dersom rådgiver her ikke viser stor varsomhet. Dette har jeg lært av egne erfaringer.

4. AVSLUTNING

4.1 Oppsummerende konklusjon

I denne delen vil jeg se nærmere på om jeg har fått svar på problemstillingen. Jeg velger å dele den inn i flere underpunkter som jeg vil ta for meg særskilt. Deretter vil jeg se hele problemstillingen i en sammenheng.

a) *I hvilken grad kan en snakke om en humanistisk eklektisk tilnærming?*

Jeg mener at den humanistiske retningen har tatt opp i seg mange elementer fra psykoanalysen og adferdspsykologien, som var de dominerende retningene som eksisterte da den humanistiske retningen ble utviklet. Dette kan kanskje høres noe motstridende ut. Men de ledende psykologene som så nødvendigheten av å utvikle den humanistiske retningen, hadde i mange år arbeidet ut i fra en av de dominerende retningene og opplevd uheldige sider ved disse og hvilke begrensninger de representerte. Jeg tror allikevel det ikke er til å unngå at disse har tatt med seg noe fra sin tidligere teoretiske plattform da de utviklet den humanistiske teorien.

Etter mitt mening er det synet på mennesket som i første rekke skiller den humanistiske retningen fra de andre retningene. I tillegg til å vektlegge de iboende kreftene, ressursene og valgmulighetene som hvert menneske har til å kunne løse sine egne problemer og komme videre i ei positiv utvikling, er det ”her og nå” tenkningen som jeg mener er så fruktbar i den humanistiske retningen. Mennesket vil ikke være så prisgitt sin fortid som for eksempel psykoanalysen postulerer.

Gjennom å samtidig legge vekt på udekkede basale behov hos individet (psykoanalytisk tradisjon) og forsterkning av ønsket adferd, utvikling av ny adferd og handlemåter (adferdspsykologien) samt at mennesket må ta ansvar for sine egne handlinger (kognitiv tradisjon), kommer det eklektiske perspektivet i den humanistiske retningen tydelig til syne. Dette mener jeg særlig kommer til uttrykk gjennom at en tar i bruk prinsipper og metoder fra andre rådgivningstradisjoner.

b) *Hvordan kan den eklektiske tilnærmingen skape grunnlag for tiltak i spesialpedagogisk rådgivning?*

Jeg mener at en eklektisk tilnærming sikrer rådgiveren mot å innta en for ensidig vinkling mot problemløsningen i spesialpedagogisk rådgivning. Forankringen i en bestemt teori gir trygghet hos rådgiveren, men jeg tror at i sin rendyrkede form vil den ikke kunne stå helt på egne bein men må suppleres. I spesialpedagogisk rådgivning vil rådgiveren stå overfor et spekter av utfordringer. Ulike former for lærevansker, hjerneorganiske vansker, adferdsvansker m.v., samt prinsippet om individuell tilpasning, vil ofte kreve helt forskjellige tilnærminger når det gjelder undervisningsmetoder og arbeidsformer. Gjennom å ta i bruk også "det beste" fra andre tradisjoner, vil repertoaret av muligheter være mye større enn hvis en ensidig satser på en bestemt tilnærming. Jeg tror derfor det er nødvendig at kjennskap til mange retninger er nødvendig for å kunne gi den hjelpen som er nødvendig.

En gjennomgang av rådgivningstradisjoner, samt gjennom refleksjon av egen erfaring og egen utvikling, gjør at jeg ser en bevegelse hos de mest dominerende rådgivningstradisjonene mot en viss tilnærming, der ulikhetene blir stadig mindre. Dette tror jeg skyldes at ønsket og målsettingen om å kunne bidra til problemløsning overfor rådsøker ofte vil kunne være større enn behovet for å markere avstand til andre rådgivningstradisjoner

c) *I hvilken grad kan en eklektisk tilnærming kunne sikre en positiv utvikling hos rådsøker?*

Etter min mening vil en viktig sikring av en rådgivningsprosess være å knytte denne opp mot en rådgivningsmodell. En modell løser ikke alt, men gir struktur og retning i dette arbeidet. Jeg vil her trekke fram Carkhuff's problemløsende rådgivningsmodell som eksempel på dette. Denne modellen står på et humanistisk grunnlag men er samtidig eklektisk, der prinsipper fra andre tradisjoner også trekkes inn. Gjennom å vektlegge indre og ytre adferd og følelser kommer det eklektiske prinsippet til syne. Ansvarliggjøring og bestyrkning ("empowerment") av rådsøker, der rådgiver involverer seg gjennom vektlegging av en empatisk kommunikasjon og personliggjøring hos rådsøkeren, danner grunnlaget for en positiv utviklingsprosess. Viktig her er det at rådgiver ikke tar ansvaret fra rådsøkeren, men at det er rådsøkeren som er med og driver rådgivningsprosessen. Å skape eierforhold hos rådsøkeren og gi ham eller hun muligheter til å oppdage egen styrke og mestring, sikrer at en vil kunne oppnå langvarige

positive virkninger. Aksept hos rådgiveren om at rådsøkeren ”kan” og ”mestrer” fungerer som forsterkning.

Med grunnlag i disse oppsummerende konklusjonene vil jeg derfor hevde at en humanistisk eklektisk tilnærming kan danne grunnlag for tiltak i spesialpedagogisk rådgivning, og samtidig sikre en positiv utvikling hos rådsøker, under forutsetning av at de prinsippene som jeg har drøftet i denne sammenhengen blir ivaretatt.

4.2 Sluttord

Det er to forhold som jeg vil trekke fram her:

For det første en bevisstgjøringen av hva rådgivning egentlig dreier seg om, noe som medfører at rådgiver kan bevege seg fra en mer ”impulsiv” tilnærming til å bli bevisst hva han eller hun gjør, sier og hvor rådgiver og rådsøker befinner seg i forhold til selve rådgivningsprosessen. Det å ”vite hva en gjør” kan derfor større trygghet i forhold til rådgivningsrollen.

For det andre er det viktig å gi rådsøkeren tilstrekkelig tid. Dette innebærer å sikre ”brukermedvirkning”. En positiv utvikling hos rådsøker innebærer at rådsøkeren må kunne fungere ”for egen maskin” uten å være avhengig av en rådgiver. For sterk rådgiverstyring der rådgiveren sitter med alle svar og garanterer problemløsning, skaper etter mitt syn ofte hjelpeløshet og for sterk avhengighet hos rådsøker. I stedet skal god rådgivning kunne skape grobunn for vekst og positiv utvikling hos rådsøker, der problemløsning og/eller mestring av livets utfordringer og mulige stressfaktorer er den overordnede målsettingen.

LITTERATURLISTE

Bowlby, John (1988):

A Secure Base. Parent-Child Attachment and Healthy Human Development.

London: Routledge,

Evenshaug Oddbjørn og Hallen Dag (1993):

Barne- og ungdomspsykologi. 3.utgave. 4.opplag. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Halse, Aasted John (1996):

Abraham Maslow og den humanistiske psykologi.

I: Jerlang, Espen (ed): *Utviklingspsykologiske teorier – en innføring* s. 214-232.

2.utgave utgave. 12.opplag. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Johannessen Eva, Kokkersvold E. og Vedeler Liv (1997) :

Rådgivning. Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis.

3.opplag. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Langmeier J & Matějček, Z (1975):

Psychological Deprivation in Childhood. (Ed) Morgan, G.L. A.Halstead Press Book.

New York: John Wiley & Sons Inc.

Lassen, Liv (2000):

Empowerment som prinsipp og metode i spesialpedagogisk rådgivningsarbeid.

Kompendium.. Oslo: ISP. Universitetet i Oslo.

Lassen, Liv (2000):

Profesjonalitet i spesialpedagogisk rådgivning.

Kompendium,. Oslo: ISP. Universitetet i Oslo.

Lassen, Liv (2000):

Teoretiske retninger. Rådgivning.

Kompendium. Oslo: ISP. Universitetet i Oslo.

Lassen, Liv (2000):

Etikk og holdninger. Ramme og plattform i rådgivning.

Kompendium. Oslo: ISP. Universitetet i Oslo.

Lassen, Liv (2000):

Personliggjøring. Igangsetting av handling. Oppsummering og oversikt.

Kompendium. Oslo: ISP. Universitetet i Oslo.

Pedagogisk-psykologisk ordbok. Oslo: Kunnskapsforlaget. Gyldendal Norsk Forlag, 1984.

Sommerschild, H (1998): :

Mestring som styrkende begrep.

s. 21-60 I: Gjørum B, Grøholt B & Sommerschild H (ed.):

Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre.

Oslo: Tano. Aschehough.

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrike rapporter, artikler o.a som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens øvingslærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

FoU-veilederne ved Høgskolen i Nesna
Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Agnieszka B. Jarvoll
Trykk: Offset Nord, Bodø

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna
8701 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-postmottak: ninfo@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Bestilling via Internett: http://www.hinesna.no/bibliotek/skjema/bestilling_skriftserier/best_skjema2.htm

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringsystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-
<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning – en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-
<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetsidealet / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/4</u>	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2001/3</u>	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
<u>2001/2</u>	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
<u>2001/1</u>	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
<u>2000/11</u>	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
<u>2000/9</u>	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
<u>2000/8</u>	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-
<u>2000/7</u>	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-
<u>2000/6</u>	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
<u>2000/4</u>	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-

<u>2000/3</u>	FoU-virksomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
<u>2000/2</u>	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
<u>2000/1</u>	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
<u>1999/2</u>	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
<u>1999/1</u>	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm.	70,-